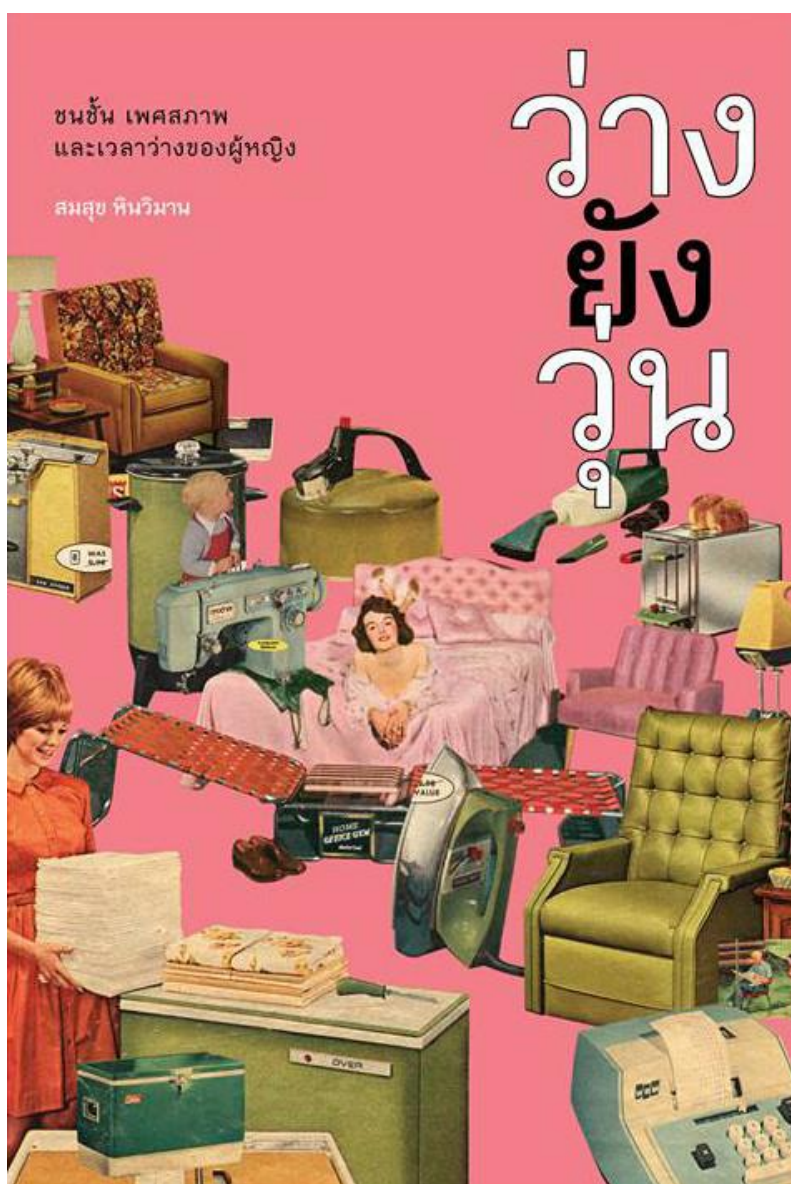

SERIES ผู้หญิงและสิทธิ

ว่างยังวุ่น: ชนชั้น เพศสภาพ และเวลาว่างของผู้หญิง

จรรยา ยุทธพลนาวิ

บรรณารักษ์ ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

หนังสือว่างยังวุ่น: ชนชั้น เพศสภาพ และเวลาว่างของผู้หญิง เขียนโดย สมสุข ทินวิมาน

เกริ่นนำของหนังสือ สมสุข หินวิมาน ได้กล่าวถึงมารดาผู้มักจะไม่มีความว่างเป็นของตนเอง เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการจัดการงานบ้านต่างๆ สำหรับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งอาจแตกต่างกับมารดาของข้าพเจ้าที่มักใช้เวลาว่างที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยไปกับการเปิดฟังเพลงโปรดจากวิทยุ หรือเดินไปสนทนากับนักร้านขายของชำที่หน้าปากซอย

เวลาว่าง จึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับการจัดสรรกิจกรรม “ภายใต้เงื่อนไขแห่งเวลา” เราอาจพบว่าบางคนมีเวลาว่างที่มากเหลือเกิน ขณะที่บางคนกลับไม่เคยมีเวลาว่างให้ตัวเองได้มากพอ

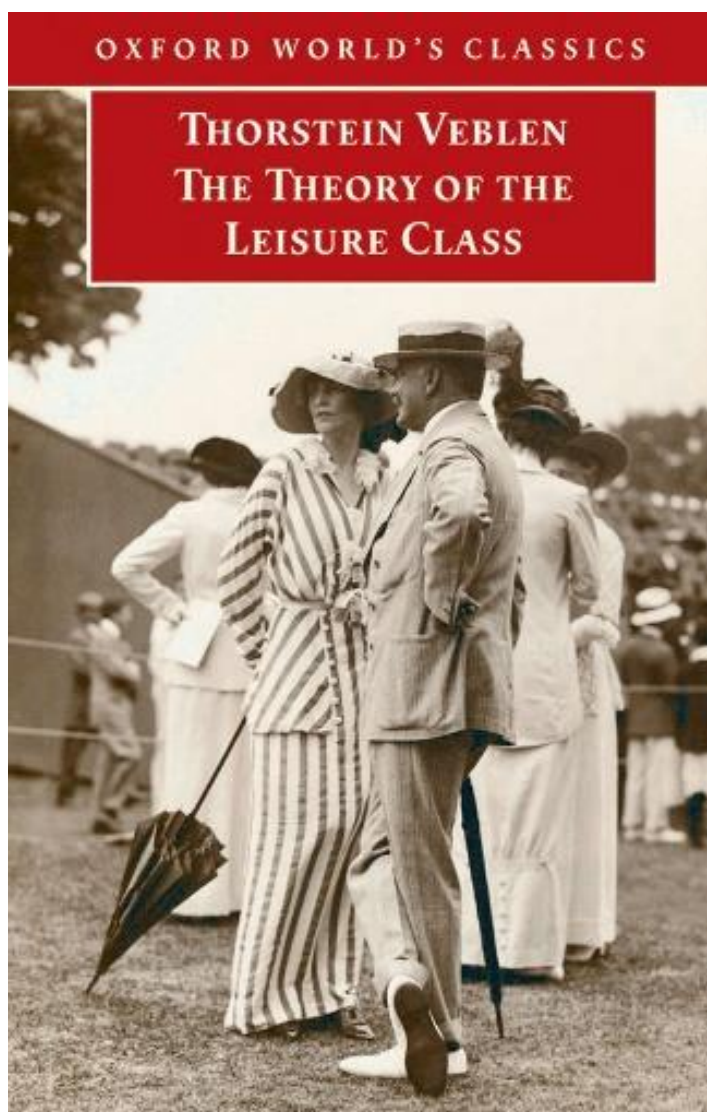
ว่างยังรุ่น

หนังสือขนาดกะทัดรัดที่มีความหนาเพียง 125 หน้า มาพร้อมกับหน้าปกสีชมพูสดใส ประกอบด้วยรูปภาพขาวของสรรพสิ่งที่อยู่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแต่ละสภาพสตรีทั่วโลก

สมสุข หินวิมาน พาผู้อ่านท่องไปในโลกแห่งทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ที่ว่างด้วยเวลาว่าง ซึ่งไม่น่าเชื่อว่า มีงานเขียนที่วิเคราะห์กิจกรรมยามว่าง-ไม่ว่าง อยู่มากมายในโลกวิชาการ โดยเฉพาะในช่วงหลังศตวรรษที่ 1960-1970 ที่เรื่องเวลาว่างถูกนำมาถกเถียงกันอย่างจริงจังเป็นจริงเป็นจัง

Peter Berger and Brigitte Berger ได้กล่าวถึงความน่าสนใจของเวลาว่างว่า “...ไม่มีมนุษย์งานคนใดหรอกที่จะทำงานได้ตลอด 24 ชั่วโมง ด้วยนัยนี้ ย่อมแปลได้ว่า จังหวะที่ชีวิตของคนเราจะบรรเลงไปบนพื้นฐานแห่ง “เล่น” และ “งาน” ที่ควบคู่กัน และสิ่งที่น่าสนใจตามมาก็คือ กิจกรรมเวลาเล่นหรือเวลาว่างก่อบรรจบขึ้นด้วยอะไรบ้าง...”¹

นักวิชาการได้อธิบายการเกิดขึ้นของเวลาว่างว่าเป็นช่วงเวลาที่คุณคนได้หลีกหนีออกจากเวลางานปกติ เพื่อซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอและฟื้นฟูตัวตนเพื่อกลับมาทำงานหนักต่อไป² การจัดสรรเวลาว่างและเวลาว่างนี้ได้ถูกขยายแบบแผนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อโลกก้าวเข้าสู่แบบแผนและการเติบโตภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด จึงมีการควบคุมและจัดแบ่งเวลาที่แน่นอนในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง ระบบการจัดการเวลาในแนวคิดทุนนิยมนั่นเองที่เป็นปัจจัยสำคัญในการแบ่งแยกกิจกรรมยามว่างระหว่างผู้ชายและผู้หญิงให้เกิดความแตกต่างกัน

The theory of the leisure class: an economic study of institutions ผลงานของ Thorstein Veblen ซึ่งกล่าวถึงกิจกรรมยามว่างผู้เขียวนยกมาเป็นตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้
สนใจอ่านได้ที่ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
Call No. HB831.V4 1934

ปัจจัยที่ สมสุข หินวิมาน ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการใช้เวลาว่างของผู้หญิงแต่ละกลุ่ม คือ “วัย” และ “ชนชั้น” ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้านและสมรสแล้วนั้นจะมีเวลาว่างลดลงและหมดไปในทันทีที่ที่หล่อนมีบุตร เวลาที่ว่างเว้นจากการทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพและการทำงานภายในบ้านแล้ว เวลาว่างที่เหลือก็มักจะหมดไปกับการทุ่มเทดูแลบุตรชายหญิง แตกต่างจากเด็กสาวและผู้หญิงวัยทำงานที่ยังไม่มีครอบครัว ซึ่งยังพอจัดสรรเวลาว่างให้กับตนเองในระดับหนึ่งได้ และเมื่อผู้หญิงก้าวเข้าสู่วัยเกษียณอายุที่ดูเหมือนพวกเธอจะได้มีเวลาว่างมาก

ขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วก็ยังคงวุ่นวายกับการจัดเตรียมอาหารและจัดการภาระต่างๆ ให้กับสมาชิกในครอบครัวอย่างมีหยุดหย่อน

ขณะที่ “ชนชั้น” เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เข้ามากำกับบทบาทในการจัดการเวลาของสุภาพสตรีให้ต่างกันไป ผู้เขียนกล่าวถึงสุภาพสตรีที่เป็นข้าราชการ แม้จะมีสวaziใช้ไว้แบ่งเบาภาระงานบ้านออกไปแล้ว แต่กิจกรรมยามว่างของเธอก็ยังคงวนเวียนอยู่กับการดูแลบุตรและสามี ซึ่งต่างจากสุภาพสตรีที่ประกอบอาชีพจกสานคนหนึ่ง เธอใช้เวลาว่างในการนั่งดูโทรทัศน์และดูแลอาหารการกินให้กับหลานสาว แต่กิจกรรมทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันโดยไม่อาจแยกเวลาทำงานและเวลาว่างขาดออกจากกัน กล่าวคือ ขณะที่เธอนั่งเหลาตอกไม้ไผ่ ก็จะนั่งดูโทรทัศน์ไปด้วย เมื่อถึงเวลาที่หลานสาวจะทานอาหาร เธอก็จะลุกขึ้นจากการทำงานไปดูแลสำหรับกับข้าวแทน

จะเห็นได้ว่าการทำงานและการจัดสรรเวลาว่างของผู้หญิงทั้งสองคนนี้มีความแตกต่างกันในด้านขอบเขต พื้นที่ และเวลาที่ใช้ในการทำงาน-เวลาว่าง ผู้หญิงข้าราชการจะมีเส้นแบ่งขอบเขตการทำงานและเวลาว่างที่ชัดเจนกว่าผู้หญิงที่ทำงานจกสานที่มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเกิดขึ้นในบ้านพร้อมกันนั่นเอง

ผู้เขียนยังรวบรวมกิจกรรมยามว่างของผู้หญิง ทั้งการอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา ขอบปึงการท่องเที่ยว และการเที่ยวกลางคืน มาอภิปรายถึงการเข้าถึงและการถูกกีดกันจากกิจกรรมบางอย่าง เช่น การอ่านหนังสือเป็นการใช้เวลาว่างที่ง่ายที่สุด ผู้หญิงบางคนหลีกเลี่ยงความเป็นจริงด้วยการเข้าถึงหนังสือนวนิยายโรแมนติค การเล่นกีฬาบางประเภทที่ไม่เปิดโอกาสให้กับผู้หญิงมากนักเช่นเดียวกับการออกไปเที่ยวกลางคืน ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของผู้หญิงกลายเป็นเรื่องเสียหาย ขณะที่การขอบปึงกลับเป็นกิจกรรมบันเทิงเรีงรมย์ที่ทำให้ผู้หญิงเกิดความรู้สึกมีอำนาจในฐานะผู้เลือก

กิจกรรมยามว่างของผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่เสร็จสิ้นจาก “งาน” แล้ว แต่หากพิจารณาจากคำว่า “งาน” ของผู้หญิงแล้วนั้น ย่อมหมายรวมทั้งสิ่งที่ทำเพื่อหาเลี้ยงชีพและสิ่งที่เป็นหน้าที่ที่ต้องจัดการภาระต่างๆ ของครอบครัว “เวลาว่าง” ของผู้หญิงหลายคนจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจาก “ทางเลือก” หรือ “สิทธิ” ในการเลือก แต่เป็นภาวะจำยอมทุ่มเทเวลาของเธอให้กับบทบาทหน้าที่ที่เธอได้รับ

ว่างย้งวุ่น: ชนชั้น เพศสภาพ และเวลาว่างของผู้หญิง จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นตัวกำหนดหน้าที่ของผู้หญิงคนหนึ่ง (หรือหลายคน) ซึ่งแบกรับภาระหน้าที่ทั้งภายนอกและภายในครอบครัว นอกจากนี้ ความเป็นผู้หญิง-ความเป็นผู้ชาย ก็เป็นวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับกำหนดบทบาทหน้าที่ ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายหญิงถูกมอบหมายให้รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับฝ่ายชาย (และฝ่ายบุตร) หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่อภิปรายแนวคิดทางวิชาการที่สอดรับกับเหตุผลในกิจกรรมยามว่างของผู้หญิง แต่

ชี้ให้เห็นว่า “เสรีภาพ” ในการจัดการกับเวลาของตนเองที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับ แต่ที่จริงแล้วไม่สามารถจัดการอย่างอิสระได้ตามที่ต้องการ

หนังสือเรื่องนี้รวมถึงหนังสือที่ว่าด้วยเรื่องของผู้หญิง มีพร้อมให้บริการที่ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำหรับผู้ที่สนใจสามารถติดต่อสอบถามได้ที่ห้องสมุด หรือติดต่อเพื่อขอยืมหนังสือผ่านทาง Facebook Fanpage: ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร – SAC Library และ Line: @sac-library

ผู้เขียน

จรรยา ยุทธพลนาวิ

บรรณารักษ์ ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

---

¹ Berger, P and Berger, **Sociology: A Biographical Approach, 1976** กล่าวถึงใน วังยังวุ่น: ชนชั้น เพศสภาพ และเวลาว่างของผู้หญิง, หน้า 15.

² Rojek C., *Decentring Leisure: Rethinking Leisure Theory*, 1995 กล่าวถึงใน วังยังวุ่น: ชนชั้น เพศสภาพ และเวลาว่างของผู้หญิง, หน้า 20 - 21.